

સંમેય સંખ્યાઓ

ગણિતની એક નવી અને વિશાળ દુનિયા

પ્રકરણ: ગણિત

આપણે શું જાણીએ છીએ?

પૂર્ણાંક સંખ્યાઓ ($\mathbb{Z}$)

..., -2, -1, 0, 1, 2...

પૂર્ણ સંખ્યાઓ ($\mathbb{W}$)

0, 1, 2...

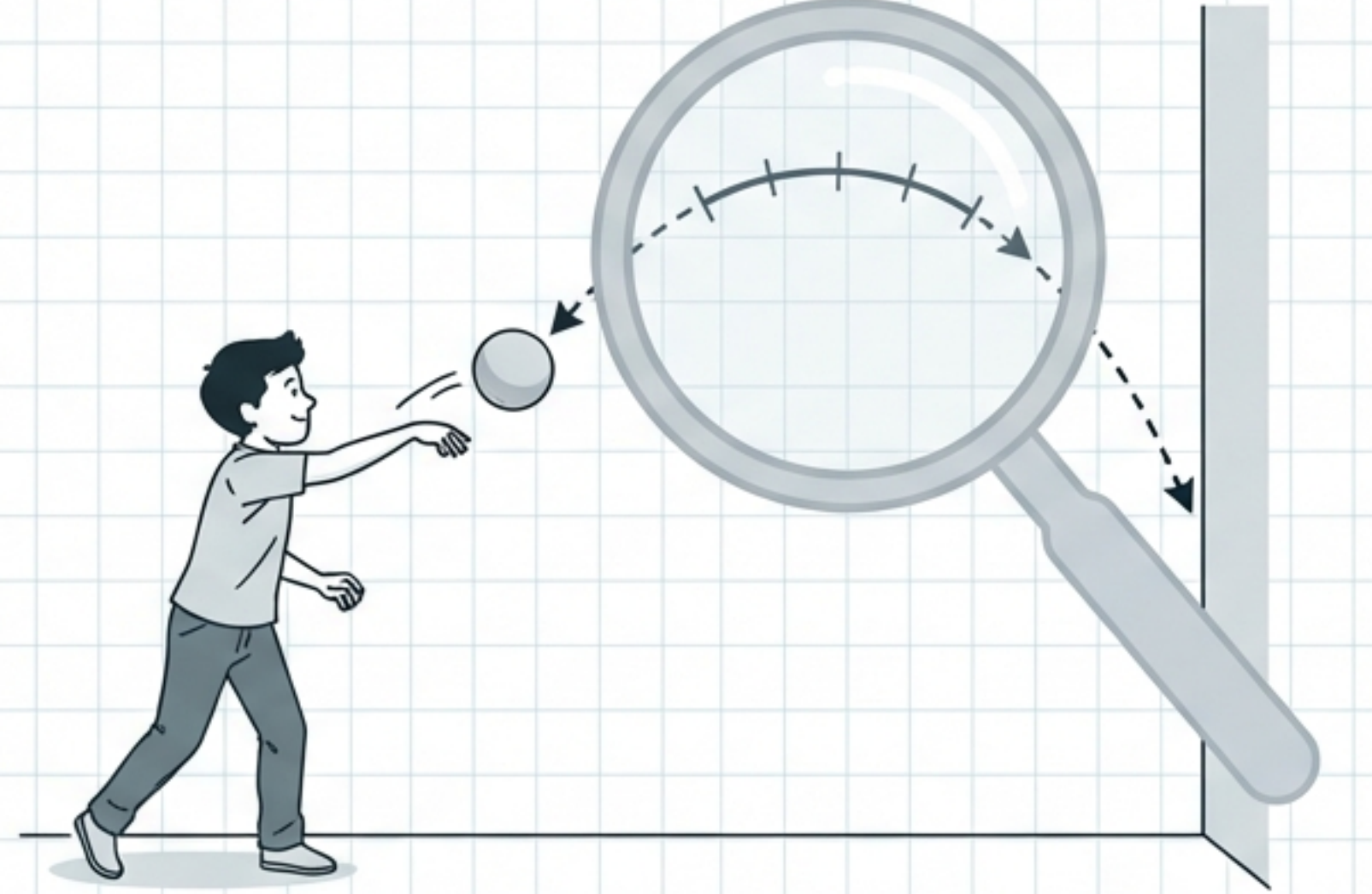
પ્રાકૃતિક સંખ્યાઓ ($\mathbb{N}$)

1, 2, 3...

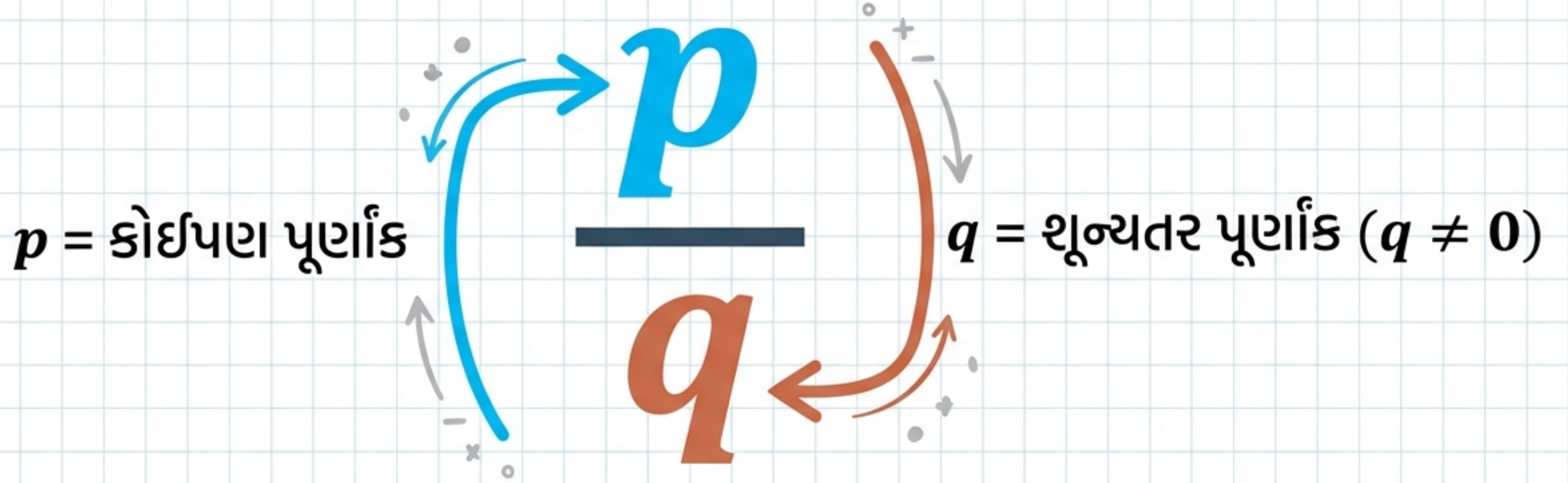

પૂર્ણાંક સંખ્યાઓ પૂરતી નથી?

- જો આપણે 0 અને 1 ની વચ્ચેનું અંતર માપવું હોય તો?
- જો આપણે 5 માંથી 3 ભાગ દર્શાવવા હોય તો? ($\frac{3}{5}$)
- દરિયાની સપાટીથી નીચે $\frac{3}{4}$ કિમી અંતર કેવી રીતે દર્શાવવું? ($-\frac{3}{4}$)

સંમેય સંખ્યા એટલે શું?

જે સંખ્યાને $\frac{p}{q}$ સ્વરૂપમાં લખી શકાય તેને સંમેય સંખ્યા કહે છે.

શું પૂર્ણાંક સંખ્યાઓ પણ સંમેય સંખ્યા છે?

$$5 = \frac{5}{1}$$
$$-2 = \frac{-2}{1}$$
$$0 = \frac{0}{1}$$

હા! કોઈપણ પૂર્ણાંક સંખ્યા p ને $\frac{p}{1}$ તરીકે લખી શકાય છે.

અંશ અને છેદ

અંશ (Numerator)

A diagram showing a fraction $\frac{-2}{3}$. A blue arrow points from the numerator -2 to the text 'અંશ (Numerator)'. A brown arrow points from the denominator 3 to the text 'છેદ (Denominator)'. The fraction is written with a horizontal line between the numerator and denominator.

પૂર્ણાંક p એ અંશ છે
અને પૂર્ણાંક q એ છેદ છે.

છેદ (Denominator)

ધન અને ઋણ સંમેય સંખ્યાઓ

ધન (Positive)

અંશ અને છેદ બંનેના ચિહ્નો સમાન હોય.

$$\frac{2}{3}$$

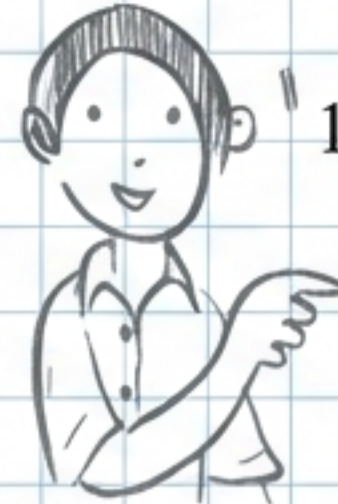
$$\frac{-2}{-5}$$

ઋણ (Negative)

અંશ અથવા છેદમાંથી કોઈ એક ઋણ હોય.

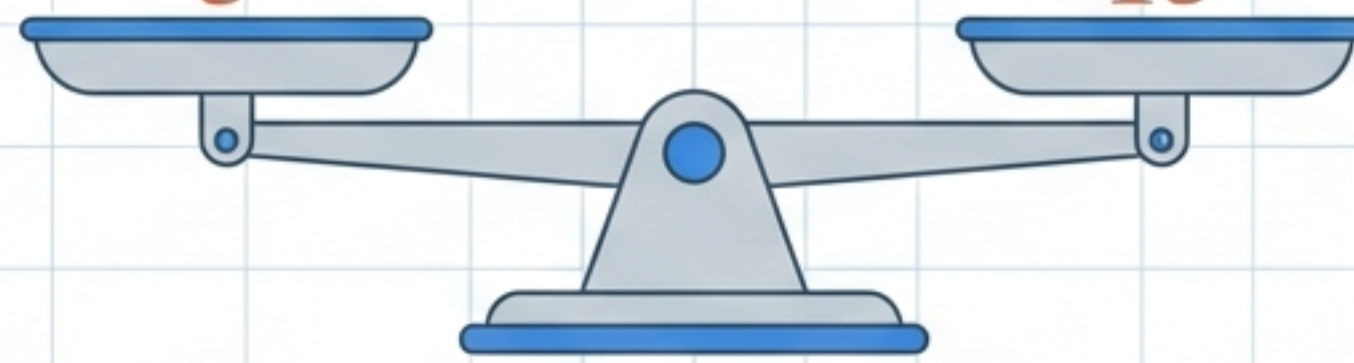
$$\frac{-2}{3}$$

$$\frac{5}{-7}$$

1, $\frac{2}{3}$, 2, $\frac{5}{7}$, $\frac{-2}{-5}$,
3, 4, 0, $\frac{-2}{-9}$.

સમાન સંમેય સંખ્યાઓ

$$\frac{-2}{3} \times \frac{5}{5} \rightarrow \frac{-10}{15}$$

એક સંમેય સંખ્યાના અંશ અને છેદને સમાન શૂન્યતર પૂર્ણાંક વડે ગુણવાથી સમાન સંમેય સંખ્યા મળે છે.

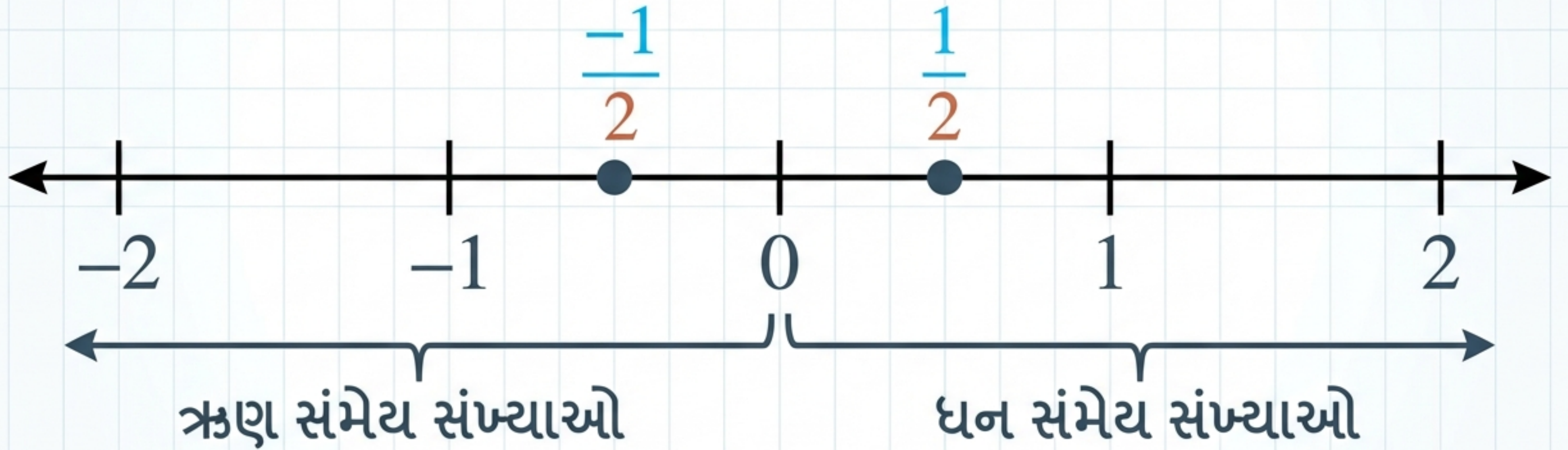
પ્રમાણિત રૂપ

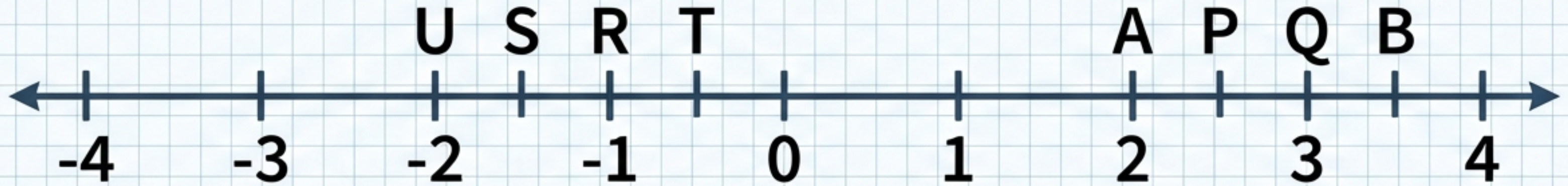
1. છેદ ધન હોવો જોઈએ.
2. અંશ અને છેદનો સામાન્ય અવયવ માત્ર 1 હોવો જોઈએ.

સંખ્યારેખા પર નિરૂપણ

બે સંખ્યાઓની સરખામણી

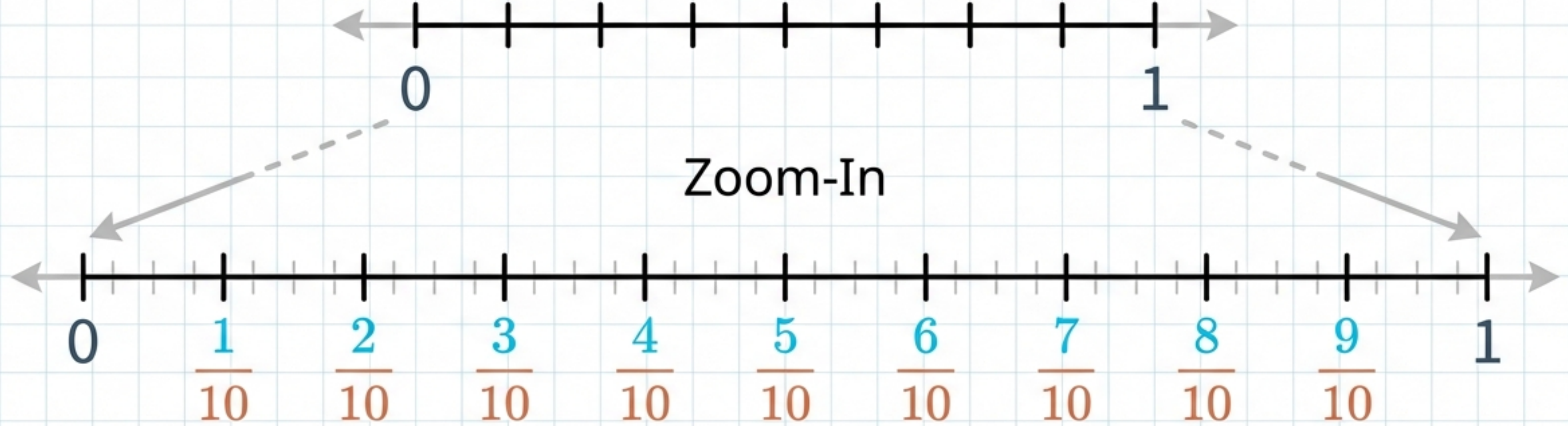
$$\frac{2}{3} < \frac{5}{3}$$

છેદ સમાન, અંશ મોટો → સંખ્યા મોટી

$$\frac{-1}{2} > -1$$

જમણી બાજુની સંખ્યા મોટી

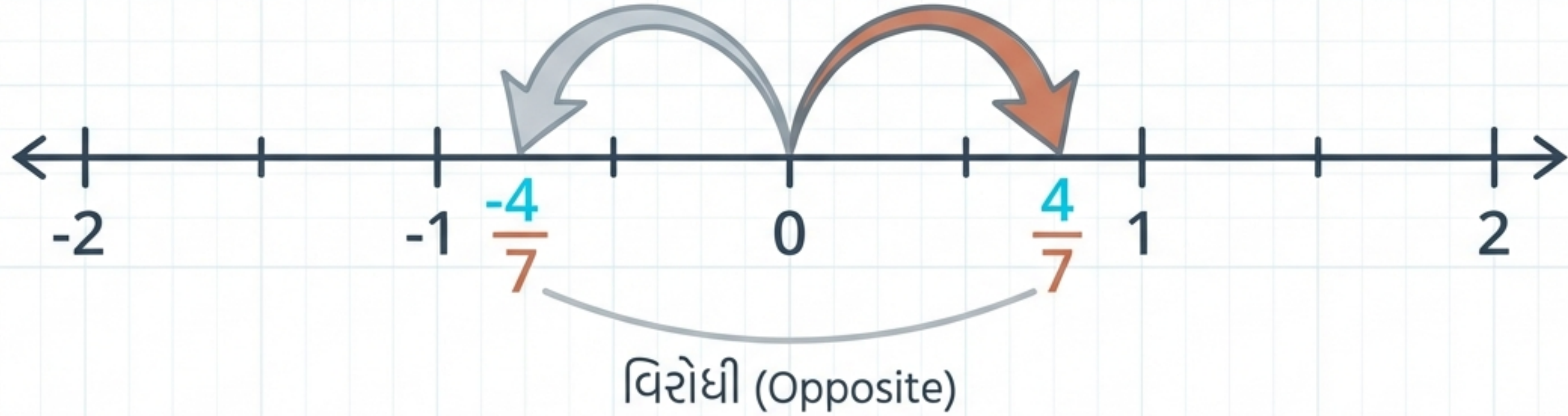
બે સંમેય સંખ્યાઓની વચ્ચેની સંખ્યાઓ

કોઈપણ બે સંમેય સંખ્યાઓ વચ્ચે અસંખ્ય સંમેય સંખ્યાઓ હોય છે.

$$\frac{-1}{10} \text{ અને } \frac{3}{10} \text{ ની વચ્ચે: } 0, \frac{1}{10}, \frac{2}{10} \dots$$

સરવાળા માટેનો વ્યસ્ત

$$\frac{4}{7} + \left(\frac{-4}{7}\right) = 0$$

જે બે સંખ્યાઓનો સરવાળો શૂન્ય (0) થાય, તે એકબીજાની વિરોધી સંખ્યા કહેવાય.

સારાંશ

વ્યાખ્યા: $\frac{p}{q}$ ($q \neq 0$)

પ્રકાર: ધન અને ઋણ

સંમેય સંખ્યાઓ

પ્રમાણિત રૂપ:
સામાન્ય અવયવ 1

ગુણધર્મ: અસંખ્ય
વચ્ચેની સંખ્યાઓ

વિચારો અને ઉકેલો

શું $\frac{0}{5}$ સંમેય
સંખ્યા છે?

$\frac{-3}{4}$ અને $\frac{-2}{3}$ માંથી
કઈ સંખ્યા મોટી છે?

-5 નું પ્રમાણિત
રૂપ શું છે?

